

Entreprenörskap och ekonomisk tillväxt – en kritisk granskning | av Frédéric Delmar och Karl Wennberg

 org-sam.se/entreprenorskap-och-ekonomisk-tillvaxt-en-kritisk-granskning/

”Bristen på kunskap om sambandet mellan entreprenörskap och tillväxt riskerar att spä på den sociala marginaliseringen.”

Inom såväl akademien som i samhällspolitisk debatt lyfts entreprenörskap ofta fram som gynnsamt för ekonomisk tillväxt. Sambandet mellan entreprenörskap och tillväxt har dock inte kunnat fastslås. Det är långt ifrån säkert att mer entreprenörskap alltid leder till högre tillväxt. Det finns tre komplikationer när vi ska undersöka sambandet mellan entreprenörskap och tillväxt: (1) sambandet mellan olika typer av ekonomisk tillväxt och social utveckling måste beaktas, (2) skillnaderna mellan entreprenörskap som teoretiskt begrepp och hur det mäts av forskare är ofta stora; (3) entreprenörskapets effekter är starkt kopplat till regioners kontext och historia.

Sambandet mellan social utveckling och ekonomisk tillväxt. Entreprenörskap antas ofta leda till produktivitetstillväxt, eftersom företagsamma individer förutsätts utnyttja ny kunskap för att skapa sina egna förmögenheter och därmed omfördela resurser från gammal till ny verksamhet. Många känner sig kallade, få är utvalda, men alla har en chans, heter det. Dock har de senaste decenniernas produktivitetstillväxt lett till kraftigt ökade skillnader i inkomst och förmögenhet i västvärlden vilket gör att denna tes kan ifrågasättas. Inkomstskillnader är bra när det finns social rörlighet. Dessa skillnader antas motivera individer att försöka förbättra sin situation. Det finns nu en rad nya inlåsningsmekanismer som begränsar den sociala rörligheten.

När produktivitetstillväxt ensidigt handlar om att producera varor och tjänster mer effektivt, ofta med hjälp av ny teknologi, innebär det också att vissa typer av jobb försvinner och att svagare grupper på arbetsmarknaden inte får del av tillväxten. Arbetstagare utan kunskap om ny teknologi efterfrågas inte. Allt färre får en ärlig chans att förbättra sina förutsättningar på arbetsmarknaden. Dessa skillnader ligger till grund för sociala oroligheter (upploppen i Paris 2005, Grekland 2008, England 2011, Spanien 2011–2012 och Sverige 2013) som i sin tur kan hämma all typ av tillväxt. Enligt OECD så ökade inkomstskillnaderna snabbare i Sverige än i andra medlemsländer under perioden 1995–2010. Arbetslöshet och ekonomisk marginalisering är latent krutdurkar som styvmoderligt beaktas i ekonomisk forskning. Många debattörer har därför pekat på behovet av inkluderande tillväxt, dvs. en form av tillväxt som genererar nya jobb och möjligheter även för arbetstagare med svagare ställning på arbetsmarknaden. Detta har lett EU till att sätta ”inclusive growth – a high-employment economy delivering economic, social and territorial cohesion” som ett av sina främsta mål inför 2020. Ett liknande arbete pågår också inom FN.

De två främsta orsakerna till ökade inkomstskillnader på arbetsmarknaden är ökat beroende av ny teknologi och ökat antal serviceyrken. I en fri marknadsekonomi är företags införande av nya teknologier som konkurrensmedel den främsta orsaken till inkomstskillnader. Efterfrågan är stark på personer med kunskap om nya teknologier, vilket betyder att de som skaffar sig denna kunskap – till exempel genom högre utbildning – får en snabbare inkomstökning. De som inte har tillgång till utbildning i ny teknologi exkluderas helt. Den andra orsaken är att andelen serviceyrken i ekonomin har ökat dramatiskt. Dessa utgörs av arbetskraftsintensiva serviceyrken med låga inkomster (t.ex. hemtjänst, städning, affärsbiträden). Dessa två orsaker har lett till en tudelad arbetsmarknad med en arbetsmarknad för kunskapsintensiva yrken och höga inkomstökningar och en annan arbetsmarknad för främst arbetskraftsintensiva serviceyrken med lågt kunskapsinnehåll och låga inkomstökningar. Möjligheterna till social rörlighet genom eget arbete för personer i den senare gruppen är starkt begränsade och därmed skapas starka inlåsningsmekanismer.

Om man tittar på inkluderande tillväxt i termer av jobbskapande så sker denna främst i tjänstesektorn. Jobben skapas numera främst i tjänstesektorn. Idag finns organiskt växande företag främst inom handeln; såsom IKEA, H&M och Stadium, eller i tjänstesektorn som Securitas, Hemfrid, och många personaluthyrningsföretag. Även

om entreprenörskapet i dessa branscher onekligen är viktigt som jobbskapare, är det fortfarande en obesvarad fråga om dessa jobb tillåter utveckling av de anställdas kunskaper och inkomster.

Forskarna har försummat att undersöka sambandet mellan entreprenörskap och inkluderande tillväxt. Akademiska teorier med rötterna i Joseph Schumpeters arbeten belyser entreprenörskapets betydelse för produktivitetstillväxt men inte för inkluderande tillväxt. Det saknas därför kunskap om huruvida entreprenörskap kan leda till inkluderande tillväxt eller inte, och under vilka förutsättningar.

Att definiera och mäta entreprenörskap. Från Schumpeter och framåt dominerar bilden att entreprenörers risktagande, utnyttjande av nya innovationer och vilja att expandera sina före tag leder till ekonomisk förnyelse där gammalt ersätts av nytt. Den skapande förstörelsen betyder tillväxt. Kapital omfördelas från gammalt till nytt, där entreprenörskap är en social hiss: de mest företagsamma och riskvilliga kommer att lyckas, bara de jobbar tillräckligt hårt. Empiriska mått på entreprenörskap ligger dock ofta långt ifrån de mekanismer som presenteras i teorin.

Ett mått som till exempel antalet patent har stora brister då de allra flesta innovationer inte patenteras. I brist på bättre mått har många forskare i stället studerat antalet egenföretagare, och politiken har följt efter genom att försöka öka antalet företagare och nya företag för att öka tillväxten. Gedigna studier har dock funnit att antalet företagare och antal företag i en ekonomi faktiskt har ett negativt samband med tillväxt i BNP.

Ett mer företagsekonomiskt mått på entreprenörskap är tillväxt i nya och vinstgivande företag. Vår egen forskning har emellertid visat att det är mycket få nya företag som faktiskt växer, även om de som växer tenderar att öka produktiviteten i respektive bransch. Mycket av vad vi kallar entreprenörskap i sverige och andra länder leder inte till växande och produktiva företag utan snarare till ökat egenföretagande. Ekonomen Eric Brynjolfsson har i ett flertal verk visat att ny teknologi leder till att företag kan välja att fortsätta att vara små men ändå växa i lönsamhet genom att leja ut delar av sina funktioner. I en serie svenska studier har vi själva funnit att detta verkar gälla även införsel av ny teknologi, där nya företag ofta bidrar aktivt men sällan lyckas utnyttja den ekonomiska potentialen genom att själva växa.

Den ibland framförda tesen att entreprenörskap skulle fungera som en social hiss har också varit svår att bekräfta. Studier i såväl USA och Skandinavien har visat att detta är undantaget snarare än regeln, och entreprenörskap har till och med beskrivits som lyxkonsumtion av dem som redan är välbeställda, eftersom det oftast är de som har störst möjlighet att utnyttja entreprenörskapets frihet och ekonomiska möjligheter.

Regionala skillnader. Entreprenörskapets effekter beror på dess sociala och historiska kontext. Det är ett samband som ignoreras av lejonparten av ekonometriska studier men som uppmärksammas i mer förfinade undersökningar. Studier av entreprenörskap inom olika länder och regioner har visat på en hög grad av spårbundenhet – dvs. att de historiska förutsättningarna starkt påverkar både graden av entreprenörskap och hur entreprenörskap kanaliseras i ekonomin. Framtida forskning om entreprenörskap och tillväxt bör därför beakta kontextens roll och inkludera även den i statistiska modeller, oavsett om det rör sig om kontextuella faktorer på nationell, regional eller branschnivå. Effekterna av entreprenörskap kan vara nog så positiva, men de riskerar att förstärka snarare än att förändra den ekonomiska struktur som skapat dessa förutsättningar. Redan starka industriella kluster och städer förstärks, men de vinster som genereras kommer inte alltid lågutbildade arbetare till gagn, trots argumenten att tillväxt i förlängningen gynnar samtliga arbetstagare. I Silicon Valley, Boston, Paris, Sophia Antipolis och Kista norr om Stockholm skapar entreprenörskapets spridningseffekter ökad efterfrågan på arbetskraftsintensiva serviceyrken, men utrymmet för kompetenshöjning och efterföljande inkomstökningarna i dessa yrken är fortsatt litet.

Vår slutsats är att entreprenörskap kanske kan bidra till både produktivitetstillväxt och inkluderande tillväxt, men det är ännu inte klart hur och under vilka omständigheter. Även om entreprenörskap kanske är en viktig motor för tillväxt så är funktionen av denna motor starkt kontextbunden och de senaste decenniernas inriktning på att stimulera egenföretagande är inte självklart riktig. Vi vet inte om dessa politiska satsningar leder till ökad tillväxt av något slag, eller om det huvudsakliga resultatet är att människor med låg chans att lyckas luras ut i entreprenörskap i brist på andra alternativ. Sambandet mellan entreprenörskap och ekonomisk tillväxt är komplicerat och är beroende av vilken typ av tillväxt som avses.

Flera inflytelserika ekonomer, bland annat Joseph Stiglitz, har argumenterat för att en politik med ett ensidigt fokus på produktivitetstillväxt visserligen kan leda till ökande bnp men också till social marginalisering om vinster inte omfördelas i samhället. Ett ensidigt fokus på inkluderande tillväxt kan å andra sidan leda till lägre vinster och svagare konkurrenskraft men möjliggöra en mer jämställd fördelning av jobb och inkomster. Vilken roll entreprenörskap kan spela för att utveckla en framtida ekonomisk tillväxt som balanserar dessa mål är en utmaning för forskare att studera och politiska beslutsfattare att hantera.

Frédéric Delmar

Professor i företagsekonomi, arbetar vid Sten K Johnsson Centre for Entrepreneurship, Ekonomihögskolan i Lund.

Karl Wennberg

Docent i företagsekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm och forskare vid Ratioinstitutet.

Joseph Schumpeter: *"Inkomstfördelningen i ekonomin kan liknas vid ett hotell: skillnaden på standard mellan de olika hotellrummen är vad vi kallar "ojämlikhet" och den frekvens som hotellgästerna byter mellan olika rum kallar vi "mobilitet". Tillväxt betyder att de olika rummens standard uppgraderas över tid, och kräver att individer har möjlighet att byta rum med varandra."*

Schumpeter, J. (1955), Imperialism and Social Classes. New York: Meridian.

Copyright © 2016 [Organisation & samhälle](#).